

Politik risklerin döviz kuru hareketlerine etkileri: Türkiye uygulamalı

Yonca ÇİÇEK^a

^aSakarya Üniversitesi Finansal Ekonometri Yüksek Lisans Öğrencisi, e-posta: yoncacicek93@gmail.com , Orcid: 0000-0002-1634-5076

MAKALE BİLGİLERİ

Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi 9 Mayıs 2020
Revizyon 10 Ekim 2020
Kabul tarihi 10 Ekim 2020

Özet

Politik risk, politik olaylardan meydana gelen ve ülkenin finansal kaynaklarına olumsuz etkileri olan olaylar olarak ifade edilir. Politik risk, ülke yönetimini, ülkenin sivil toplum örgütlerini, sivil toplum kuruluşlarını, gibi birçok yapılanmalarında yaşanan politik olay ve eylemlerin ülkenin, işletmelerini, yurt içi ve yurt dışı gelirlerini, finansal varlıklarını ve yatırımlarını etkileyebilen yapısından dolayı araştırılması önemli bir konudur. Bu çalışmada, Türkiye'deki piyasa değerleri olan ABD Doları, Euro, Altın, Petrol ve BIST100 kurlarından yola çıkılarak yapılan Bai-Perron kırılma sayısının tespiti analizlerde 02.01.2015-31.12.2018 tarihleri arasındaki veriler kullanılmıştır. Analiz sonuçlarında kırılma tarihleri elde edilmiştir. Çalışmanın analiz kısmında bulunan kırılma tarihlerinde yaşanan politik olayların piyasa değerlerine etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Politik Risk, Döviz Kuru, Politik Risk Etkileri

Political risk effects of exchange rate movements: applied in Turkey

ARTICLE INFO

Research Article
Received 9 May 2020
Received in revised form
10 October 2020
Accepted 10 October
2020

Abstract

Political risk is expressed as events that occur from political events and have negative effects on the country's financial resources. Political risk is an important issue to investigate due to the nature of the country's government, the civil society organizations, non-governmental organizations, and the political events and actions that take place in the country's structure, which may affect the country's businesses, domestic and international revenues, financial assets and investments. In this study, the market value of USD in Turkey, Euro, Gold, Oil and BIST100 made starting from established Bai-Perron identified in the analysis of the refractive index between 02.01.2015-31.12.2018 date data are used. Breaking dates were obtained in the results of the analysis. The effects of political events on the breaking dates in the analysis part of the study on market values were examined.

Key Words: Political Risk, Exchange Rate, Political Risk Effects

Giriş

Küreselleşmenin 1980 sonrasında büyük bir ivme kazanması ayrıca haberleşme ve ulaşım teknolojilerinde hızlı gelişmeler yaşanması gibi faktörlerin ülkeler arasındaki ticari, hizmet ve finansal piyasalar üzerinde ciddi etkiler yaratmaktadır. Uluslararası yapılan mal ve hizmet ticareti ve yatırımlar döviz kurlarının önemini de artırmıştır. Bu doğrultuda uluslararası yatırımcıların, potansiyel genişlemelerini yönlendirecek sağlıklı bir karar alınması amacı ile ülke risklerinin en büyük belirleyicilerinden olan politik risk analizine yönelme ihtiyacı duyulmuştur.

Politik istikrarı, ekonomik gelişmenin, büyümenin sürekliliğini devam ettirebilmesi, yatırımcıların gelecek tahminlerinin uzunluğunu sağlayabilmesini ekonomik faaliyetleri belirlemede kurumsal çerçevede olarak politik istikrara bağlamıştır (Şanlısoy & Kök, 2010:9). Politik istikrar mal, para piyasalarında yatırım hacmini artırmakta ve ekonomik yapının olumlu sürdürülebilir kılınması için gerekli ortamı sağladığını belirtmiştir (Yalçınkaya & Kaya, 2017:279). Bu doğrultuda politik istikrarsızlığın yönetsel istikrarsızlığın yanı sıra toplumsal huzursuzluğu ve siyasi şiddet olayları da içine alan çok geniş bir tanımlanan bir belirsizlikler bütünü olduğunu söyleyebiliriz. Politik risk göstergelerinden; iç savaş, darbeler, etnik gerginlikler, terörizm, seçim sayısı, temel anayasa değişiklikleri, iktidar partisinin iktidardaki yıl sayısı, rejim değişiklikleri, isyanlar, komşu ülkelerdeki çatışmalar gibi ülke içi ve ülke dışı gibi birçok olayın etkisi görülmektedir. Yaşanılan bu göstergeler sonucunda politikanın istikrarının bozulmasına ve güven ortamını zedelenmesine neden olarak finansal piyasalara olumsuz etkilemektedir.

Politik istikrarsızlık ile birlikte politik belirsizlik ve risk ortamı ekonomik faktörlerinde belirsizlik ortamı oluşturmakla beraber gelecek ile ilgili yatırımcılarda güven ortamını duygusunu olumsuz etkileyerek finansal piyasalarda kırılmalara ve belirsizliğe sürüklemektedir. Politik istikrarsızlık göstergelerinin gündemde olduğu dönem ve sonrasında kapsayan bir belirsizliğe neden olduğu için yatırımcıların ekonomik faaliyetlerini durdurmaya hatta geri çekilmesine sebebiyet vermektedir. Ayrıca kaybedilen güvenin tekrar geri kazanılması oldukça zaman almaktadır. Ülkemizde 2013 yılında yaşanan Gezi Parkı olaylarında döviz kurunda ciddi kırılmalar yaşanmasına sebebiyet vererek TL'nin değer kaybı yaşamasına ve olaydan önceki piyasa kur değerlerine geri dönemediği görülmüştür.

Bu çalışmada döviz piyasasındaki kırılmalara ulaşabilmek için Bai-Perron modeli kullanılmıştır. Bai-Perron analiz sonuçları doğrultusunda kırılma sayısının tarihleri elde edilmiştir. Elde edilen tarihlerde yurt içi ve yurt dışında yaşanan politik olayların döviz kurunun yönü üzerinde ki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın amacı, politik olaylar karşısında döviz piyasasındaki hareketlerin verdiği tepki incelenerek, TL'nin döviz piyasasındaki değer hareketliliği incelenmiştir.

Literatür İncelemesi

Ülkelerin küreselleşmeye başladığı 1980'lerin başında artan bütünleşme hareketleriyle ekonomik yapıların, politik risklere karşı olan duyarlılığı artıran bir süreci başlatmıştır. 1980 sonrasında uluslararası finansal serbestleşme hareketleriyle beraber ülkelerdeki yabancı yatırımlarda da serbestleşme ile yatırımların ve risklerin bir bütün olarak düşünülmesini sağlamıştır. Yatırımcılar küreselleşmeyle başlayan ekonominin risklere karşı olan hassas duyarlılığından dolayı daha sağlıklı karar alabilmek için oluşan veya oluşabilecek risklerin doğru tanımlanmasına ve piyasalara olan etkilerini doğru belirleme ihtiyacını, ekonominin risklere karşı olan kırılgan yapıdan dolayı ihtiyaç duyulmuştur.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde ekonomideki dalgalanmaların politik risk karşısındaki hassasiyetinden bahsedilmiştir. Ayrıca yapılan çalışmalarda politik risklerin makroekonomik göstergelere olan etkilerinin yapıldığı çalışmaların fazlalığı dikkat çekmektedir. İncelenen çalışmalarda konuyla yakın ilişkili bir kısmına ait bilgilerin yer aldığı özet araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir.

Bailey ve Chung (1995) çalışmada döviz kuru dalgalanmalarının ve hisse senedi fiyatları üzerinde, politik risklerin etkilerini incelemektedir. Gelişmekte olan Meksika ülkesinin, Ocak 1986 ile Haziran 1994 arasındaki süreyi kapsayan, para ve egemen borç piyasaları göstergelerini, döviz kuru ve politik riskler gösterge verilerinden yararlanılmaktadır. Çalışmanın sonucunda politik risklerin döviz kuruna etkilediğine ulaşılmış ve siyasi risklerin yabancı finansmanlara, müşterileri, uluslararası firmaların işlemlerine ve nakit akışlarına ve ülkenin genel ekonomik koşullarına olan etkilerine de değinilmiştir.

Mei (1999) politik belirsizliğin gelişmekte olan ekonomiler üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada siyasi seçim süreçlerini politik risk dönemi olarak ele almıştır. 22 gelişmekte olan ülkelerin 1994-1997 dönemlerinde yaşanan seçim süreçleri verilerini ICRG tarafından politik göstergeleri ve aylık hisse senetleri, GSMH verilerini ve reel döviz kuru verilerinden yararlanılarak analiz yapılmıştır. Çalışmada analiz sonuçları çerçevesinde siyasi seçim süreci politik risklerin ve bu dönemde pazar dalgalanmalarının artırdığı gözlemlenmiştir. Siyasi seçim dönemlerinde, ekonomik kriz olasılıklarının daha fazla olduğunu yatırımcıların bu dönemde daha dikkatli ve tedbirli yaklaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

R. Rigobon, B. Sack (2005) çalışmada 2003 yılında yaşanan Irak ve ABD savaşının, ABD finansal piyasalar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmada savaş risklerinin ve savaş haberlerinin finansal varlık üzerindeki etkileri gözlemlenmiş ve çalışmada 6 Ocak 2003'ten 7 Nisan 2003'e kadar olan günlük veriler ele alınmıştır. Çalışma sonucunda savaş risklerindeki artışların petrol fiyatlarında artışa, hazine gelirlerinde düşüşe, dolarda düşüşe ve altın fiyatlarında da ciddi bir etkinin söz konusu olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Keleş (2007) çalışmada çoklu regresyon analizi yöntemi ile sermaye piyasasındaki oynaklığın, siyasi etkilerin reel ekonomi bağlamında etkilerini incelemiştir. Çalışmada 1988-2005 yıllarını kapsayan İMKB100D, üretici fiyat endeksi, USD, ICRG'nin Türkiye için yayınlamış olduğu Politik Risk İndeksi, Sanayi Üretim Endeksi, Hazine Ortalama Tahvil Borçlanma Faizleri ve Merkez Bankasına bildirilen Banka Faizleri verileri kullanılarak analiz yapılmıştır. Çalışmada politik risklerin arttığı dönemlerde üretimin ve diğer ekonomik faaliyetlerin olumsuz etkilendiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Henderson ve Rodriguez (2008), çalışmalarında 31 ülkenin döviz kuru enflasyon oranı, piyasa endeks getirileri ve politik risk verilerinden yararlanılarak, ülkelerin siyasi risklerinin karşısında piyasa endekslerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki politik risk karşısındaki tepkilerine ulaşılmış ve piyasa endeks değerlerinin politik riskler karşısında olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şanlısoy ve Kök (2010) Türkiye'de yaşanan politik istikrarsızlığın ekonomi büyüme üzerindeki etkileri olan temel amaca dayanan çalışmada, Türkiye'nin 1987-2006 dönemlerinde büyüme oranını belirten değişkenler ile incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda Türkiye'de de diğer ülkeler gibi politik istikrarsızlıkla ekonomik büyüme arasında ters yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Suleyman (2012) politik haberlerin borsa getirileri üzerindeki etkilerini incelenmiştir. Çalışmada, 1992-2010 dönemlerini kapsayan KSE100 endeks verileri kullanılarak GARCH modeli kullanılmıştır. İyi, kötü haberler olarak sınıflandırılan çalışmada, iyi haberlerin KSE100 endeksi üzerinde getiriler olumlu etkilendiğini ve oynaklığın düştüğü sonuçlarına ulaşırken kötü haberlerin KSE100 endeksini olumsuz etkilediğini ve oynaklığın artırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kanago&McCormick (2013) çalışmada II. Dünya Savaşı dönemlerini baz alarak dolar-pound döviz kurundaki değişimi incelenmiştir. Piyasanın savaş haberlerine ve politika değişikliklerine nasıl tepki verdiğini araştırmak için günlük verilerden yararlanılmıştır. Çalışmada 31 Mayıs 1939 - 25 Temmuz 1940 dönemlerini kapsayan günlük dolar-pound döviz kurunu Bai-Perron modeli ile analiz edilerek kırılma tarihleri bulunmuş ve bu tarihler doğrultusunda, dönemde meydana gelen olaylar incelenerek değerlendirilmektedir. Savaşın döviz kurlarına olan etkilerini inceleyen bu çalışmanın sonucunda dolar-pound döviz kurunun savaş döneminden etkilendiğine ve savaş hakkındaki haberlere tepki verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmanın sonucunda savaşta kazanan müttefik ülkelerin para birimlerinin değerinin arttığına kaybeden tarafın ise para birimlerinde düşüşler yaşandığı belirtilmiştir.

Türe, Gökten, Başer (2016) ekonomik gelişmişlik ve politik risk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada 178 ülkenin 2013 ve 2014 dönemlerini kapsayan 13 politik risk göstergesi ve ekonomik gelişmişlik çerçevesinde 7 adet göstergeden yararlanılarak analiz yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, ekonomik gelişmişlik ve politik risk etkileşiminin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Azazi (2019) Türkiye'de tüketici ile reel kesim üzerinde ekonomik, finansal ve politik riskin etkileri incelenmiştir. ARDL sınır testi yaklaşımıyla 2007-2015 dönemlerini kapsayan aylık verilerden yararlanılarak analiz yapılmıştır. Çalışmada politik risklerin nedenleri makro ve mikro gruplara ayrılmıştır. Makro risklerin ülke içinde gelişmekte olan siyasi olaylardan kaynaklandığını ve yabancı yatırımların etkilediğini belirtirken, mikro risklerin de belli bir sektörde oluşan ve bu doğrultuda olumsuz etkilenen şirketler şeklinde bir gruplama yapılmıştır. Çalışma sonucunda politik risk ile tüketici güven arasındaki ilişkinin nöroekonomik bir yaklaşımla açıklanmıştır.

Veri ve Yöntem

Veri

Politik risklerin etki ettiği döviz kurunun incelendiği bu çalışmada Türkiye'nin döviz kurları verilerinden yararlanılmıştır. 02.01.2015-31.12.2018 tarihleri kapsayan iş günü dönemlerine ait veriler kullanılarak EViews programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Çalışmada, Bai-Perron test istatistiği kullanılarak, verilerin kırılma tarihleri bulunup o dönemdeki politik risk olarak yaşanan olayların etkileri analiz edilmiştir.

Aşağıda verilen tabloda analizde kullanılan veriler hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 1. Ekonometrik analizde kullanılan değişkenlerin tanımları

Değişken	Tarih	Gözlem Sayısı	Kaynak
ABD DOLARI	03.01.2005-31.12.2018	3652	www.tcmb.gov.tr
EURO	03.01.2005-31.12.2018	3652	www.tcmb.gov.tr
ALTIN	03.01.2005-31.12.2018	3652	https://altin.in/ www.tcmb.gov.tr
PETROL	03.01.2005-31.12.2018	3652	https://tr.investing.com/
BİST100	03.01.2005-31.12.2018	3652	www.borsaistanbul.com www.tcmb.gov.tr

Yöntem

Kırılma Sayısının Tespiti İçin Bai-Perron Testi

Bai-Perron (1998,2003) tarafından geliştirilen çalışmanın en önemli özelliği, kırılma zamanının bilinmediği durumlarda kırılma sayısının belirlenmesinde özelden genele doğru bir strateji ile her bir kırılmanın tutarlı bir biçimde belirlenebilmesidir. Bai-Perron çoklu yapısal kırılma testinde en küçük kareler yöntemi tahmininden elde edilen doğrusal regresyon modelinin bilinmeyen belirlenmesi için geliştirilen bu modelde, birim kök testi bilinmeyen m sayıdaki kırılma da (m+1 rejim) oluşturulan regresyon modeli aşağıda gösterildiği gibidir.

$$y_t = \hat{x}_t\beta + \hat{z}_t\delta_1 + \varepsilon_t \quad t = 1, \dots, T_1 \quad (1)$$

$$y_t = \hat{x}_t\beta + \hat{z}_t\delta_2 + \varepsilon_t \quad t = T_1 + 1, \dots, T_1 \quad (2)$$

$$y_t = \hat{x}_t \beta + \hat{z}_t \delta_j + \varepsilon_t \quad t = T_{j-1} + 1, \dots, T_j \quad j = 1, \dots, m \quad (3)$$

(3)'de yer alan denklemde yer alan \hat{x}_t $p \times 1$ boyutlu değişken vektörü, ve \hat{z}_t de $q \times 1$ boyutlu bağımsız değişkene, denklemdeki β ve δ_j katsayılar vektörünü, ε_t ' de saf hata terimini, $T_0 = 0$ ve $T_{m+1} = T$ olmak üzere, T_1, T_2, \dots, T_m bilinmeyen kırılma noktalarını ifade etmektedir. Bai-Perron çoklu yapısal kırılma testinin temel amacı, T sayıdaki gözlemin y_t , \hat{x}_t ve \hat{z}_t 'nin değerlerinin bilindiği varsayımı doğrultusunda, bilinmeyen regresyon katsayılarını ve kırılma tarihlerinin birlikte tahmin edilmesidir. Bai-Perron testinde örneklemin hepsinin kullanılması, β 'nin değişimlere maruz kalmaması bakımından etkin bir şekilde test edilmesini sağlama amacıyla tüm örneklerin kullanılmasından dolayı kısmi bir yapısal değişim modelidir.

Bai-Perron kırılma sayısının belirlenmesinde üç farklı test önerilmiştir. $SupF_t(k)$, çift maksimum testleri: UD_{max} ve WD_{max} ve ardışık $SupF_t(l + 1/l)$ olmaktadır.

Bunlar;

- $SupF_t(k)$ test istatistiğinin temel hipotezinde kırılmanın olmadığını, k sayıda kırılmanın varlığını savunan alternatif hipoteze karşı test edilmektedir.
- Maksimum testleri: UD_{max} ve WD_{max} olan test istatistiğine göre kırılmanın olmadığını savunan temel hipoteze karşı, bilinmeyen sayıdaki kırılmayı savunan alternatif hipoteze karşı test edilmektedir.
- $SupF_t(l + 1/l)$ test istatistiğinde ise l adet kırılmanın var olduğunu savunan temel hipoteze karşı, (l+1) adet kırılmanın varlığını ifade etmekte olan alternatif hipoteze karşı test edilmektedir.

Bai-Perron (2003) kırılma sayısının belirlenmesi testinde yukarıda açıklanan üç testin birlikte uygulanmasını, genelden özele doğru izlenilecek yol olan teste, öncelikle $SupF_t(k)$ ve UD_{max} ve WD_{max} istatistiklerin anlamlı çıkması sonucunda en az bir kırılmanın var olduğu sonucuna ulaşılabacağına ve daha fazla sayıdaki kırılmanın bulunabilmesi için $SupF_t(l + 1/l)$ test istatistiği uygulanması önerilmiştir.

Bai-Perron çoklu kırılma testi için üç adet bilgi kriteri önerilmiştir. Bu bilgi kriterinden birincisi, Yao (1988) tarafından geliştirilen Bayesian Bilgi Kriteri (BIC), ikincisi Liu vd.(1994) tarafından geliştirilen, modifiye edilmiş Schwarz bilgi kriteri olan LWZ kriteri ve sonucusu olan Bai-Perron (2003) tarafından geliştirilen kırılmaların ardışık olarak tahminine olanak veren $SupF_t(l + 1/l)$ bilgi kriteridir.

Bai-Perron tarafından önerilmiş olan test istatistiklerinde asimptotik dağılımlarının verinin trent içermediği varsayımına dayanmaktadır. Fakat veride trent bulunması durumunda asimptotik dağılımın farklılaşmasına rağmen kuyruk davranışlarının her iki dağılımda da benzerlik göstermektedir. Bai-Perron tarafından geliştirilen bu modelde veride trendin olmadığı varsayımı altında yapılan analizlerin, verinin trent içermesi durumunda da tablolaştırılan kritik değerler güvenle kullanılabilir. (Çil Yavuz, 2014:323)

Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde, USD, EUR, Altın, Petrol, BİST100 değerlerinin, 03.01.2005-31.12.2018 tarihler aralığında olan verileri ile yapılan Bai-Perron Çoklu Kırılma testinin sonuçlarını ele alarak o dönemde meydana gelen makro ve mikro politik risklerin kırılma tarihlerine olan etkileri incelenmiştir.

Tablo 2. Serilerin betimleyici istatistikleri ve analiz sonuçları

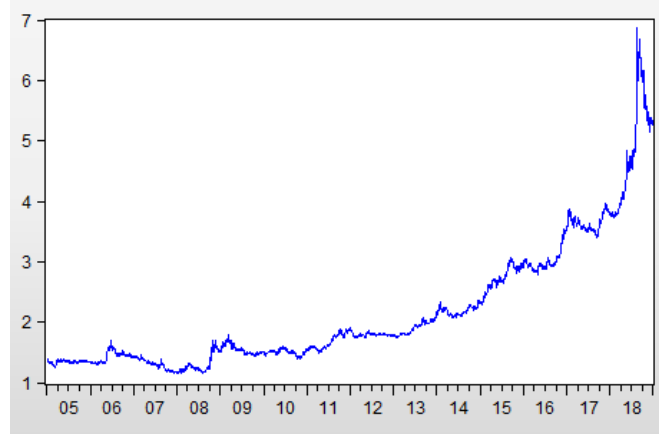
	USD	EURO	ALTIN	PETROL	BİST100
Ortalama	2.155475	2.678059	81955.94	77.94360	63472.66
Medyan	1.771500	2.311700	84088.10	72.51000	63596.17
Maksimum	6.879800	7.832700	258013.5	146.0800	120845.3
Minimum	1.144900	1.549500	10108.00	27.88000	21228.27
Standart Sap.	1.173999	1.100886	48999.94	25.28580	23168.78
Çarpıklık	1.741257	1.860647	0.861310	0.337013	0.185968
Basıklık	6.291623	6.816438	3.590885	1.902343	2.288012
Gözlem Say.	3651	3651	3651	3651	3651
Bai-Perron Tahmini Kırılma Tarihleri	2/07/2007 10/17/2008 3/13/2009 7/26/2011 8/08/2011 8/09/2011 12/23/2013 10/22/2014 4/14/2015 11/25/2016	2/07/2007 10/17/2008 10/20/2008 3/13/2009 4/29/2011 6/19/2013 11/25/2016	2/07/2007 1/09/2009 3/13/2009 11/25/2010 4/28/2011 5/24/2011 6/16/2011 10/22/2014 11/25/2016	6/14/2007 8/12/2010 12/02/2010 1/10/2011 9/17/2012 11/04/2014 10/22/2014 11/10/2014 11/28/2014 11/25/2016	2/07/2007 12/03/2009 12/21/2009 3/25/2010 8/17/2012 9/06/2012 10/11/2012 10/21/2014 11/25/2016

Analiz Sonuçlarında ABD Doları (USD)

Tablo 3. USD Bai-Perron çoklu kırılma testi sonuçları ve etki eden politik olaylar

KIRILMA TARİHİ	ETKİ EDEN POLİTİK OLAYLAR
2/07/2007	Türkiye'de bu dönemde yaşanan iç siyasi olayların gündemde olduğu dönemde ABD'de 2008 krizin çatlakları başladığı döneme denk gelmekte olduğu görülmektedir.
10/17/2008	Birleşmiş Milletler güvenlik konseyinde seçim yaşanması, 2008 tarihi ABD'de montgagge krizinin etkileri görülmektedir.
3/13/2009	2009 Türkiye'de yerel seçim hazırlıkları bulunması ve Türkiye'de ergenekom gibi ülke içi siyasi gündeminde bu olaylar yaşanırken, dünya genelinde 2008 ekonomik krizin etkileri devam etmektedir.
7/26/2011 8/08/2011 8/09/2011	ABD'nin Yemen'in El Kaide terör örgütlerine yönelik operasyonları ve ABD'deki sağcı grupların ayaklanmalarının dünya genelinde gündem olan başlıca olayların yaşandığı bu dönemde, Türkiye'nin komşusu olan Suriye'de de iç karışıklıkların yaşanıyor olması yine bu dönemde Türkiye'de terörizmin iç karışıklıklara neden olarak Türkiye'nin güven ortamını olumsuz etkilediği dönemlere denk gelmektedir.
12/23/2013	Türkiye'de ülke içinde birçok siyasi olay yaşanırken bu döneme damga vuran olayların başında Gezi Parkı olaylarıdır. Türkiye'yi birçok alanda olumsuz etkilemiştir.

10/22/2014	Gezi Parkı olaylarının izleri devam etmekteyken, Paralel yapı sorunu, Rüşvet ve yolsuzluk operasyonları gündemdeydi. Kırılma tarihinde terörizmin etken olduğu görülmektedir.
4/14/2015	Küba'daki terör olaylarının gündemde olması.
11/25/2016	Bu tarihte Türkiye'ye darbe girişiminde bulunulmuş ve yine bu dönemde terörizmin etkileri görülmektedir.

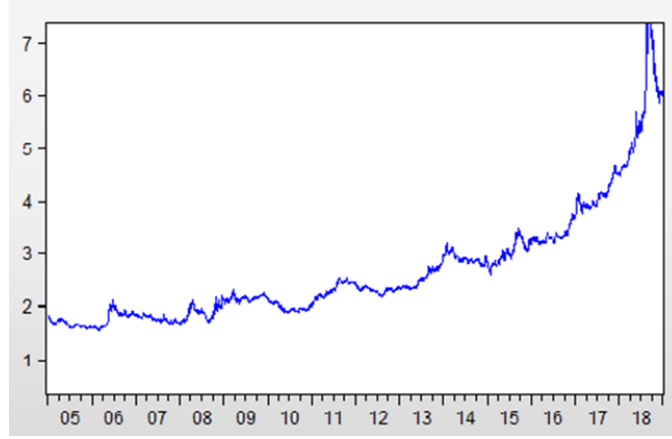
Şekil 1. Türkiye'de USD piyasası endeksi

Tablo 2'de Bai-Perron çoklu kırılma testinin verdiği tarihlerin etkisi altında olduğu politik olaylara kısaca değinilmiştir. Yukarıdaki USD piyasa endeksinden de yolla çıkarak politik olayların USD Piyasa değerlerini hangi boyutta etki ettiğine değinilecektir. Özellikle yukarıdaki USD piyasa endeksinin de 2013 yılından sonra bir ivme kazandığı görülmektedir. Kırılma tarihi olan 23.12.2013 USD endeks değerinin 2,0977 TL olduğu görülmektedir ve bu tarihten önceki değerden % 0,28 oranla bir artış yaşanmıştır. Bu artışın en büyük etkilerinden biri yatırımcıların özellikle yabancı yatırımların Türkiye'deki iç karışıklıklardan dolayı (yukarıdaki tabloda da ifade edilen politik olaylar) güven ortamının bozulmuş olmasıdır. 22.10.2014 kırılma tarihi döneminde ülke içi terör olaylarının ön planda olması dikkat çekmektedir bu tarihte USD endeks değeri 2,2463 TL ve bu tarihten önceki USD endeks farkı % 0,05 arttan bir seyir izlenmektedir. 14.04.2015 tarihinde ki kırılmada dolar endeksindeki değer 2,6883 TL iken bir önceki tarihinde (13.04.2015) USD fiyat endeksindeki değer 2.6705 TL ve aralarındaki fark %0.67 oranında artmasına neden olan politik olaylar, USD karşısında TL'nin değerinin düşmesine neden olmuştur. 25.11.2016 yılında bulunan kırılma tarihinde önceki tarih değerlerine göre artış yaşandığı görülmektedir. Türkiye ve diğer ülkelerde yaşanan politik olayların TL'nin USD karşısında genellikle değer kaybetmesi ile sonuçlandığı görülmektedir.

Analiz Sonuçlarında Euro

Tablo 4: EURO Bai-Perron çoklu kırılma testi sonuçları ve etki eden politik olaylar

KIRILMA TARİHİ	ETKİ EDEN POLİTİK OLAYLAR
2/07/2007	Türkiye'de yaşanan terörizmin etkileri, Genel seçim sürecinin etkileri, 2008 ekonomik krizin çatlak vermeye başladığı süreçleri kapsayan döneme denk gelen kırılma tarihidir.
10/17/2008	BM güvenlik konseyinde yaşanan seçim, Ergenekom olayları, 2008 montgaje krizinin etkileri ile gelişmiş olan ülkelerdeki ekonomik krizin etkilerinin yoğun görüldüğü dönemdir. Gelişmiş ülkelerin dış ticaret ve yatırımcıların yatırımlarını kısıtladığı bu dönemde gelişmekte olan ülkelerin de olumsuz etkilendiği bir dönem olmakla beraber Türkiye'de ki iç siyasi olaylarda, ülke içi güvensizlik ortamı yaratmıştır.
3/13/2009	Dünya genelinde 2008 montgaje krizinin etkilerin devam ettiği bu süreçte, General Motors'da yönetim değişimi dünya gündemindeydi. Türkiye'de 2009 yerel seçimlerin yaşanması ve Ergenekom gibi ülke içinde yaşanan olumsuz siyasi olaylar EUR etkileyerek kırılmaya neden olduğu görülmektedir.
4/29/2011	ABD'nin Yemen'in El Kaide terör örgütüne yönelik operasyonlarının yaşandığı, İraktaki terör saldırılarının gündemdeydi. Türkiye'ye komşu olan Suriye'de ki iç karışıklıkların Türkiye'ye etkisi, Türkiye'de ki terörizmin iç karışıklığa neden olarak güven ortamını olumsuz etkilediği döneme denk gelen kırılma tarihidir.
6/19/2013	Türkiye'deki Gezi Parkı protestolarının büyümesi sonucu iç karışıklıklar yaşanmış ve bunun sonucunda birçok siyasi ve sosyal sorunlara neden olmuştur. Bu yaşananların akabinde güven ortamını zedelemesi sonucunda yabancı yatırımları ülkeden uzaklaşmasına neden olmuştur.
11/25/2016	Küresel ticarete daralmaların yaşandığı bu dönemde, ABD'de seçim sonrası yaşanan sorunlar, Türkiye genelinde yaşanan terör ve darbe olaylarının etkisi altında oluşan kırılma tarihi olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Türkiye'de EURO piyasası endeksi

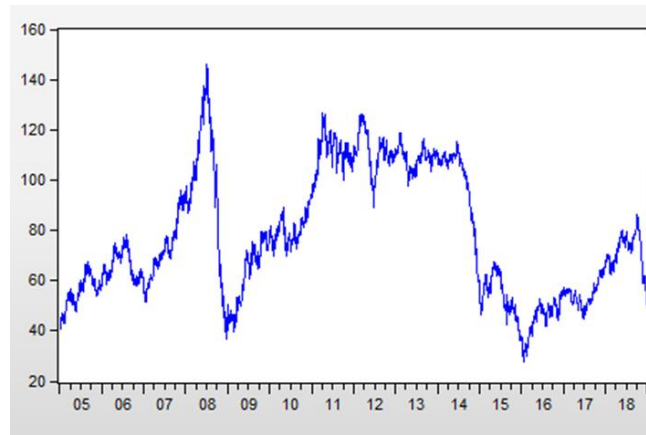
Türkiye'de EURO endeks değerinin ivme kazandığı 2013 ve sonrası için genel bir değerlendirme yapılacaktır.

2013 yılında Taksim Gezi Parkı protestoları, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde bulunan ve yalnız umumi hizmette kullanılmak için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne tahsis edilmiştir. Taksim Gezi Parkı'na İstanbul 6'ncı İdare Mahkemesi, 2 Nolu Kültür ve Tabiyat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı bulunmasına rağmen Topçu Kışlası'nı Taksim Yayalaştırma Projesi Çerçevesinde imar izni olmadan yeniden inşa edilmesinde engellemek amacı ile başlayan eylemlerin giderek artması ve yayılması sonucunda ülke içi sorunlar dikkat çekmektedir. Bununla birlikte 2013'te Fed Başkanı Ben Bernanke ABD Kongresi'ndeki konuşmasında parasal genişlemeye önümüzdeki dönemde azaltılarak son vereceğini açıklamış olması bu dönem piyasalarında ciddi dalgalanmalar yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönemlere denk gelen kırılma tarihinde TL'nin Euro karşısında ki değeri 2,5606 TL olduğu görülmektedir ve bir önceki endeks değerinden %1,24 oranında yükseliş yaşanmıştır. 2016 yılında küresel ticarete daralma söz konusu olduğu dönemdir. Bu dönemde yaşanan Türkiye'de yaşanan 15 Temmuz 2016 tarihinde ordu içerisinde ABD'nin Pensilvanya eyaletinde yaşayan Fetullah Gülen'in liderliğini yaptığı Fetullahçı Terör Örgütü (FETO)'ne bağlı bir grup tarafından, TSK içindeki mensupları öncülüğünde askeri darbe girişiminde bulunuldu. 240 kişinin hayatını kaybetmesine neden olan bu darbe girişimi sonucunda ülkede olağanüstü hâl ilan edildi ve darbe girişiminin ardından geçen 2 yıllık süreyi kapsayacak şekilde uzatıldı. Ülke iç huzursuzluğuna neden olduğu gibi yabancı yatırımları ve ticareti de olumsuz etkilemiştir. Euro da bu olayların etkisinde meydana gelen kırılma tarihinde EURO endeks değerinin 3,6359 olduğu görülmektedir ve kırılmanın yaşandığı tarihten önceki gün değerinden %1,49 oranında bir yükseliş yaşanmıştır. Euro karşısında TL'nin değer kaybettiği görülmektedir.

Analiz Sonuçlarında Petrol

Tablo 5. Petrol Bai-Perron çoklu kırılma testi sonuçları ve etki eden politik olaylar

KIRILMA TARİHİ	ETKİ EDEN POLİTİK OLAYLAR
6/14/2007	İsrail'in Lübnan'a saldırısından sonra petrol fiyatında artışların yaşanmasına neden olmuştur.
8/12/2010 12/02/2010	Tunus'ta başlayan daha sonra Kuzey Afrika ve Ortadoğu'ya yayılan halk hareketleri yaşanmıştır. Çin olmak üzere Asya ülkelerinin petrole olan yüksek talepler petrol fiyatlarında artış görülmüştür..
1/10/2011	Libya'da hükümet ve Muammer Kaddafi karşıtı gösterilerle başlayan ve daha sonrasında iç savaşa dönüşmüş ayaklanmaları yaşanmıştır. Petrole olan talep artarken, arzin artmaması etkindir.
9/17/2012	Avrupa Birliği ile İran arasındaki petrol ambargosu polemiklerinin yaşanması.
11/04/2014 10/22/2014 11/10/2014 11/28/2014	Rusya ve çevre ekonomilerde daralma ve petrol üreticisi olan ülkelerin yoğun olduğu Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki jeopolitik krizler yaşanmıştır. Ayrıca bu dönemde Rusya'ya düzenlenen ambargo, petrol fiyatlarında kırılmaya neden olmuştur
11/25/2016	Suudi Arabistan ile ABD'li kağız üretilenler arasındaki problemler.

Şekil 3. Türkiye'de PETROL piyasası endeksi

Petrol piyasa endeksinde ciddi dalgalanmalar görülmektedir. Bunun birçok nedeni tablo verilmiştir. Türkiye'de ki petrol piyasa endeksinden de yararlanılarak son üç kırılma tarihini dikkate alarak incelenecektir.

2012 yılında yaşanan 17.09.2012 tarihinde yaşanan kırılmada petrol endeks değerinin 113,79 olduğunu ve bir önceki endeks değerinden -%2,46 düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu düşüşün nedenleri arasında, Avrupa Birliği'nde İran'dan ham petrol ve akaryakıt ithal edilmesini yasaklayan ambargo yürürlüğe girmesi olarak gösterilmektedir. 2014 yılında analiz sonuçlarında dört farklı tarihte yaşanan kırılma tarihine ulaşılmıştır. I. yaşanan kırılma tarihi 22.10.2014

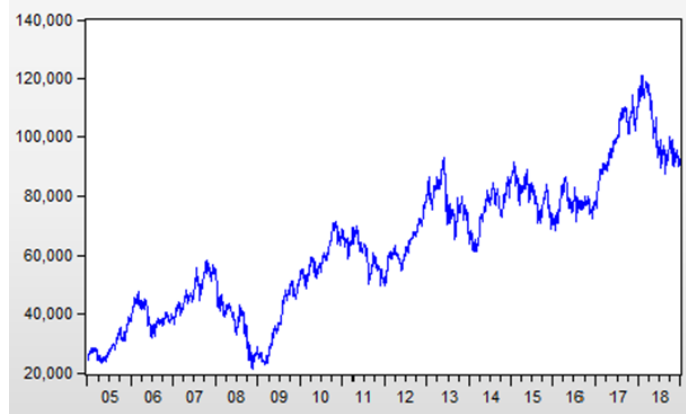
kırılmada, brent petrol fiyat endeksini 84,71 TL değerlerinde ve bir önceki değeri -1,75% oranında düşüş yaşandığı görülmektedir. II. tarihli kırılma, 04.11.2014 yaşanan kırılmada brent petrol fiyat endeksi değerinin 82,82 TL olduğunu ve bir önceki değeri -2,31% oranında düşüş yaşandığı görülmektedir. III. kırılma 10.11.2014, kırılmada da 82,34 TL değerlerinde ve bir önceki değeri -1,26 oranında düşüş yaşandığını ve IV. tarihi olan 28.11.2014'de 70,15 değerinde ve bir önceki değeri -3,35% düşüş yaşandığı görülmektedir. 2014 yılında yaşanan brent petrol değerlerindeki bu kırılmaların nedenleri arasında ABD'de bu tarihte yeni geliştirilen teknolojilere bağlı olarak maliyetlerinin düşürülmesinin etkileri ile kaya petrolü üretiminde yaşanan hızlı artışıdır. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) üyeleri olan ülkelerin artan petrol arzının yanında politik yaptırımlarında büyük etkisi bulunmakta. Ayrıca Rusya-Ukrayna arasındaki olaylar sonucunda ABD ve Rusya arasındaki gerilim yaşanması sonucunda ABD ve AB'nin, Rus ekonomisinin zayıflaması amacı ile yaptırımlar uygulanmış ve bu yaptırımlar ile petrol fiyatlarında ciddi düşüşler yaşanmıştır.

2016 yılında yaşanan kırılma tarihi olan 25.11.2016'da brent petrol endeksi değerinin 47,24 TL olduğunu ve bir önceki gün -3,59% oranında değer kaybettiği görülmektedir. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) günlük petrol üretimini 30 milyonluk kotasının çok üzerinde tutarak fiyatların yükselmesine engel olmuştur. Bunun nedeni Suudi Arabistan ile ABD'li kaya gazı üreticileri arasındaki savaş, Suudiler petrol fiyatlarının düşmesine neden olan ABD'li kaya gazı üreticilerini ortadan kaldırmak istiyor olması ile Suudi Arabistan'ın fiyatları düşürmesi bu tarihte kırılma yaşanmasında etkili olmuştur.

Analiz Sonuçlarında BİST100

Tablo 6. BİST100 Bai-Perron çoklu kırılma testi sonuçları ve etki eden politik olaylar

KIRILMA TARİHİ	ETKİ EDEN POLİTİK OLAYLAR
2/07/2007	Türkiye'deki terör olayları, sınır ötesi operasyonların gündemde olmasının yanı sıra Küresel piyasalarda yaşanan çalkantıların etkileri görülmektedir.
12/03/2009 12/21/2009	Türkiye'de 2009 yerel seçimlerin ve Ergenekom gibi ülke siyaseti ve gündemini etkileyen olayların yaşanması.
3/25/2010	Türkiye'de yaşanan terör olayları, Ergenekon Davasının gündemde olduğu süreçtir.
8/17/2012 9/06/2012 10/11/2012	ABD merkez bankası FED'in varlık alımlarını azaltabileceği yönündeki açıklamasının ardından belirsizlikler artmış olması. Ayrıca bu dönemde, gelişen ekonomilerden sermaye çıkışları yaşanmış, faiz oranları artmış, borsalar ve ulusal para birimleri değer kaybetmiştir.
10/21/2014	FED'in varlık alımlarını azaltmaya başlaması, gelişen ülkelere yönelik büyüme kaygıları, Orta Doğu ve Ukrayna'daki siyasi gelişmeler, finansal piyasalardaki oynaklığı artırmış, gelişmekte olan ülke para birimlerinin değer kaybetmesine neden olmuştur. Türkiye'de yaşanan iç siyasi olayların etkilerinin devam ediyor olması Taksim Gezi Parkı protestoları gibi olayların etkilerinden kaynaklanan kırılma tarihi.
11/25/2016	Türkiye'de yaşanan darbe girişimi en büyük etkidir. 8 Kasım'da Donald Trump'ın ABD Başkanı seçilmesi dünya gündeminde olan politik olaylardır.

Şekil 4. Türkiye'de BİST100 piyasası endeksi

BİST100 piyasa endeksinde ciddi dalgalanmalar görülmektedir. Bunun birçok nedeni tablo verilmiştir. Türkiye'de ki BİST100 piyasa endeksinden de yararlanılarak son üç kırılma tarihini dikkate alarak incelenecektir.

2012 yılında yaşanan kırılmalardan, 17.08.2012 tarihli kırılmada BİST100 endeksi değerinin 65,758 olduğunu ve bir önceki gün endeksi değeri %1,30 oranında yükseliş gösterdiği görülmektedir. Bu tarihte yaşanan Suriye'de çıkan çatışmalarda Beşar Esad'a karşı savaşan 'Özgür Suriye Ordusu' saflarında yer aldığı belirtilen Metin Ekinci'nin Halep kentinde çıkan çatışmada öldürülmüş olması, Türkiye'nin bazı illerinde PKK lehine gösterilerin yaşanmış olması BİST100 değerlerinde kırılma yaşanmasına neden olmuştur. Yine 2012 de yaşanan 10.11.2012 tarihindeki kırılmada BİST100 değerinin 69.57 değerlerinde olduğunu ve bir önceki gün değerinden %1,64 oranında bir artış görülmektedir. Gündemde Siirt'te düşen helikopter sonucu 17 şehit verilmiştir. Dünya genelinde İsrail'in Gazze'ye saldırısı olduğu dönemlerde borsanın endeksi değerlerinde yükseliş gösterdiği görülmektedir.

21.10.2014 tarihli kırılmada BİST100 endeksi değerinin 77.645 olduğu ve bir önceki endeksi değerinden %1,72 oranında yükseliş görülmektedir bu tarih de Asya piyasalarında yaşanan olumsuzlukların etkileri görülmektedir.

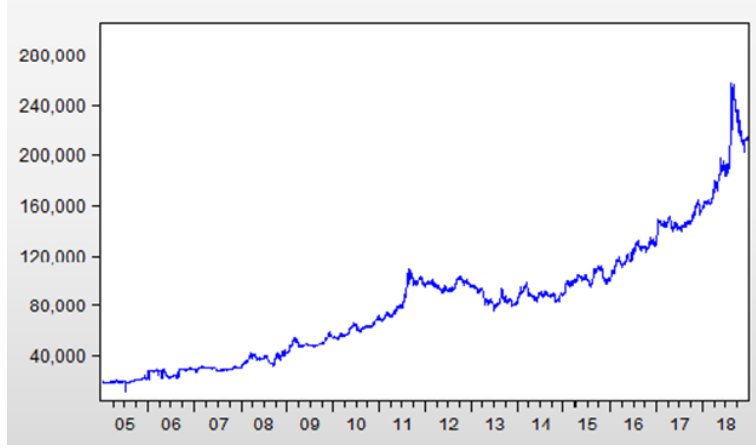
25.11.2016 tarihli kırılmada BİST100 endeksi değerinin 74.363 değerlerinde ve bir önceki günden %0,84 oranında yükseliş yaşanmıştır. Türkiye darbe girişimi olaylarının yoğun yaşandığı bu dönemde kırılma tarihli BİST100 endeksinde yükselme görülmüştür.

Analiz Sonuçlarında Altın

Tablo 7. Altın Bai-Perron Çoklu Kırılma Testi Sonuçları

KIRILMA TARİHİ	ETKİ EDEN POLİTİK OLAYLAR
2/07/2007	2007'de Amerika'da yüksek riskli konut kredisi piyasalarında başlayan ve kısa sürede finansal piyasalara yayılarak tüm dünyayı etkisine altına alan küresel ekonomik kriz döneminde altın rekor yükselişler yaşanmasına sebebiyet verdiği görülmektedir.
1/09/2009 3/13/2009	2009 yılı içerisinde krizin etkilerinin sürmesi sonucunda dünya siyasi ve ekonomik faaliyetlerinin etkilerinden kaynaklı bir kırılmadır.

11/25/2010	Ekonomik ve politik krizler sonucu devletlerin para birimlerine olan güvenin azalması ile yatırım aracı olan altına talebin artmış olması etkili olduğu görülmektedir.
4/28/2011	Amerikan ekonomisinde beklenen yüksek enflasyon, düşük faizler. Euro Bölgesi'nde oluşan borç krizi. Libya'daki iç savaş, Japonya'da yaşanan deprem ve tsunami gibi doğal afetler sonucu ekonomideki hasarın maliyetinin tam anlamıyla bilinmemesi gibi politik olayların etkileri görülmektedir.
5/24/2011	
6/16/2011	
10/22/2014	Ortadoğu'da yaşanan savaşlar ve gerilimler bu tarihte kırılmaya sebebiyet verdiği görülmektedir.
11/25/2016	Suriye ve Irak'ta yaşanan savaşların etkileri görülmektedir. Ayrıca FED'in açıklamalarının etkileri vardır.

Şekil 5. Türkiye'de altın piyasası endeksi

Kırılma tarihi olan 2007 yılında altın piyasa endeksi değerinden de yararlanılarak artan bir seyir izlendiği görülmektedir. 2008 yılında yaşanan Mortgage krizinin sonucunda Amerika Merkez Bankası'nın parasal genişleme politikası uygulamaya başlamış bunun sonucunda yüksek enflasyon endişelerinin yaşanmasına sebebiyet verilmiştir. Bununla birlikte ekonomide yaşanan belirsizliklerin artmasına neden olmuştur. Bu olayların yaşandığı tarihin altın piyasa endeksi değerlerinde ivme yaşanmıştır. Bu dönemdeki altın piyasa endeksi değerlerindeki artışın nedeni olarak 1 ons altının 35 Dolar'a endekslediği BrettonWoods anlaşmasının 1971'de terk edilmesinden sonra kıymetli madenin fiyatı, dünyadaki arz ve talebe göre serbest bir şekilde değişimler göstermeye başlamış olmasıdır. Küresel ekonomide ki konjoktüre bağlı olarak zaman zaman çok sert dalgalanmalar altın piyasalarında yaşanmaktadır. Altın fiyatlarındaki bu dönem artışın, insanlar da yaşanan belirsizlikler karşısında birikimlerini koruyabilecekleri güvenli bir varlık arayışını yaşamış olmasıdır. Bu belirsizlik karşısında ülkelerin para birimlerine olan güvenin azalmasına neden olmuş ve altına yönelik başlayarak altın taleplerini artırmıştır. Bu durumdan dolayı altın fiyatlarında yükseliş yaşanarak kırılmaya sebebiyet verdiği görülmektedir.

Kırılma tarihi olan 09.01.2009' de emekli generaller ile eski YÖK Başkanı Gürüz'un gözünlüne alınması, eski Başsavcı Sabih Kanadoğlu'nun evinin basılması gibi ülke içinde siyasi olaylar yaşanırken, dünya genelinde 2008 küresel krizin etkilerinden en az zararlı geçiş yapılmış politikalar gündemdedi. Bu tarih de altın fiyat endeksinde, altın fiyatının 43.500 olduğunu görünmekte ve bir önceki gün değerinden %1,52 oranında yükseliş yaşandığı görülmektedir. 2009 yılında altın fiyat endeksinden genel bir artış yaşandığı görülmektedir. Yukarıdaki tabloda verilen altın kırılma tarihleri ile birlikte etki eden politik olaylarda verilmiştir. Yaşanan bu politik olayların altın endeksinde artışa sebebiyet verdiği görülmektedir.

Sonuç

Küreselleşmenin etkisi ile dünyada mal ve hizmet ticaretiyle uluslararası yatırımların artması sonucunda döviz kurlarının önemi de artmıştır. Ülkelerin birçok finansal kurumuna etki eden, döviz kuru piyasalarını etkileyen en önemli faktörler arasında politik riskler gösterilmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi politik risklerin döviz kuru piyasasına etkilerinden bahsedilmiştir.

Bu çalışmada Türkiye'deki 02.01.2015-31.12.2018 dönemlerine ait yurt içi ve yurt dışı politik olayların, bu dönemleri kapsayan ABD Doları, Euro, Altın, Petrol ve BIST100 verilerindeki kırılmalar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda politik risk olarak görülen olayların piyasalar üzerindeki etkileri literatürde de yer alan çalışmalarda olduğu gibi politik risklerin piyasa değerleri üzerinde etkileri görülmektedir. Çalışmada ele alınan dönemlerde yaşanan kırılmalarda özellikle terörizm, seçim süreçleri, iç karışıklıklar (gezi parkı olayları gibi), coğrafi konum itibarı ile komşu olan ülkelerde yaşanan siyasi gerginliklerin etkileri yoğun olarak görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşanan politik risklerin yatırımcılar üzerindeki etkileri daha fazla olduğundan, yatırım faaliyetlerinin durması veya geri çekilmesine etkileri daha büyük olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı ülke içinde ve ülke dışında yaşanan politik risk göstergelerine olan duyarlılık piyasa değerlerinde daha etken bir hale geldiği görülmektedir. Ülkemizdeki piyasa değerlerinde meydana gelen kırılmaların ve piyasa endeksi değerlerindeki dalgalanmaların politik risklere karşı olan duyarlılığın fazla olduğu görülmektedir.

Çalışma da ulaşılabileceğimiz bir diğer sonuç ise gelişmekte olan ülkelerin politik risk karşısında daha duyarlı olmasıdır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin yerli ve yabancı yatırımcıların daha temkinli davranmasına neden olmaktadır. Çalışmanın sonucunda döviz piyasasındaki kırılmaların, terör olayları, siyasi (seçim vs.) ve yurt dışı olumsuz ilişkilerin yoğun yaşandığı politik olaylar sonucunda görülmektedir. Çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda Türkiye politik istikrarda doğru ilerleme sağlaması durumunda ülkenin ekonomik yapısında gelişmelerin sağlanabileceği söylenebilir. Fakat döviz piyasasındaki kırılmalara neden olan bir diğer faktör yurt dışı politik risklerdir. Ülkemizin ekonomik yapısı incelendiğinde dış kaynaklara bağımlı olması nedeni ile yurt dışında yaşanan politik risklerin de etkilediği görülmektedir. Bu doğrultuda yurt dışı politik istikrarsızlığın etkilerini bertaraf etmek için, ülke içi tasarrufların artırılması, cari açığın azaltılması, sabit sermaye yatırımlarının artırılması ve kamu kaynaklarının iktisadi ve ekonomik açıdan daha etkin alanlara kaydırılması, teknolojinin geliştirilmesi ve dış kaynaklara bağımlılığın azaltılması gibi önlemler alınabilir. Bu sayede literatüre politik risklerin farklı bir modelle ulaşılan sonuçlarla politik risklerin döviz piyasalarına etki eden faktörlerin belirlenmesi ve alınabilecek önlemler kazandırılmış olacaktır.

Özetle ülkemizin ekonomik ve politik yapısı dikkate alındığında politik istikrar büyük bir önem kazanmaktadır. Özellikle küreselleşmenin etkileri ile döviz kuru piyasalarındaki önem artması ve bu durumun ekonomiye olan yansımaları dikkate alındığında politik istikrara olan ihtiyaç büyük önem kazanmaktadır.

Kaynakça

- Azazi, Hasan; Kılıç, Cüneyt (2019). "Ekonomik finansal ve politik risklerin reel kesim güveni üzerindeki etkileri: Türkiye için ARDL sınır testi yaklaşımı". *SocialScienceStudies* (2019).
- Bailey, W. & Chung Peter Y. (1995). Exchange rate fluctuations, political risk, and stock returns: some evidence from an emerging market, *The Journal of Financial and Quantitative Analysis*, Vol. 30, No:4 pp. 541-561 Yayınlayan: Cambridge University Press on behalf of the University of Washington School of Business Administration, Link: <https://www.jstor.org/stable/2331276> Erişim Tarihi: 01.05.2020

- Henderson, Sara & Isabel Garza Rodriguez (2008). "Sensitivity of equity return to political risk premiums", <http://www.lunduniversity.lu.se/o.o.i.s?id=24965&postid=1335021>, Erişim Tarihi: 07.08.2019.
- Kanago, B. & McCormick, K. (2013). The Dollar-Pound exchange rate during the first nine months of World War II, International Atlantic Economic Society, 41 ss, 385-404
- Keleş, C. (2007). Siyasi riskin finansal yansımaları üzerine bir çalışma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mei, J. (JP) (1999). Political risk, financial crisis and market volatility, NYU Working Paper No. S-MF-99-08.
- Rigobon R. & Sack B. (2005). The effects of war risk on US financial markets, Journal of Banking & Finance 29 (2005) 1769–1789
- Suleyman, M. T. (2012). "Stock market reaction to good and bad political news", Asian Journal of Finance & Accounting, Vol. 4, No.1, pp. 299-312.
- Şanlısoy, S. & Kök, R. (2010). "Politik istikrarsızlık-ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği (1987-2006)", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 1, ss.101-125.
- Yalçınkaya Ö. & Kaya V. (2017) "Politik istikrarın/istikrarsızlığın ekonomik büyüme üzerindeki etkileri: Dünyanın en büyük ilk yirmi ekonomisi üzerinde bir uygulama". Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, 2017
- Yavuz, Çil Nilgün (2014). Finansal Ekonometri, Der Yayınları, İstanbul.